

спілкуватися нею, володіти культурою мовлення. Державна мова повинна виконувати всі суспільні та культурні функції, бути мовою науки.

Є об'єктивні підстави констатувати, що українська мова сьогодні відчутно зміцнила свої позиції єдиної державної мови в Україні. На це вказує зміна правової основи функціонування української мови як державної відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 р.) та рішення Конституційного Суду України (від 14 липня 2021 р.) щодо відповідності Конституції України положень цього закону. Цей закон остаточно перекрив шлях правового закріплення реставрації російськомовного простору в Україні, на що був націлений закон 2012 року («Про засади державної мовної політики») [2].

Спостерігається відчутна розбудова структури функціонального простору української мови, який уже охоплює всі визначальні сфери суспільної комунікації.

Відчутним є перетворення української мови в реальний дієвий чинник консолідації суспільства: дедалі рідше звучать (особливо в медіапросторі) наративи про те, українська мова розділяє українське суспільство; про розподіл/розірваність України між українськомовним заходом і російськомовним сходом. Після тривалої заполітизованої експлуатації цих і подібних наративів-кліше вони втратили актуальність.

Українська мова сьогодні є символом нескореної України, а ототожнення понять українська мова = Україна сприймається неметафорично, а як природне і сповнене високого натхнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://naurok.com.ua/esej-na-temu-problemi-sogodennya-ukra-nsko-movi-zagalna-harakteristika-y-prichini-movnogo-stanu-vikliki-y-riziki-dlya-movno-osviti-y-suspilnogo-funkcionuvannya-ukr-movi-359277.html>
2. <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9617>

Свинар'ова Дар'я Сергіївна
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Тихоненко О.В.
Державний біотехнологічний університет

МОВНІ МАРКЕРИ ВІЙНИ

У теперішній та складний період держави ми продовжуємо розвивати наше мовлення, у якому з'являються нові поняття, що відображають відповідно нові реалії життя і спілкування. Необхідність вивчення новотворів зумовлена теперішніми подіями в нашій державі.

Питання новотворів періоду російсько-української війни висвітлюється в працях таких науковців: Г. Вусик, Н. Павлик, Т. Кременя, С. Гриценко та ін. На нашу думку, неологізми стають мовними маркерами, які входять до нашого повсякденного спілкування, викликаного конфронтацією, де співрозмовники

різняться оцінкою ситуації і між ними нерідко виникає почуття несприйняття один одного. Цьому слугують мовні маркери як окремі засоби різних рівнів мови, що завдяки своїм мовним значенням здатні вказувати на наявність у свідомості людини мови певного змісту, яка з тих чи тих причин не отримала в тексті свого спеціального вербального вираження [1, с.14].

Актуаліність теми нашого дослідження зумовлена необхідністю й потребою лінгвістичного аналізу новотворів, що з'явилися на тлі воєнного вторгнення росії в Україну з 24 лютого 2022 р.

Мета нашого дослідження – схарактеризувати мовні маркери війни, яку розв'язала росія.

Услід за Л. Білоконенко ми розуміємо мовні маркери як лексичні одиниці-неологізми, які завдяки своїм мовним значенням здатні інформувати про те, що не отримало свого спеціального словесного вираження [1].

Так, мовні маркери війни простежуються насамперед у лексико семантичній групі «військова тактика», зокрема: нулі – «лінія зіткнення з ворогом», передок – «перша лінія оборони війська», зеленка – «лісиста місцина, де розташувалися військові підрозділи»; на позначення «бойових дій» залежно від їхньої специфіки використовуються лексеми дискотека, дзеркальна тиша, приход, есемеска; на позначення процесу «ліквідації ворогів» – лексичні одиниці чорнобаїти «регулярно знищувати велику кількість ворожої техніки та живої сили» (новотвір зумовлено назвою села Чорнобаївка поблизу Херсона, де розташований аеродром, на якому базувалися війська окупантів, що були знищені ЗСУ. Лексема чорнобаїти розширила своє значення – «постійно робити одне те саме, не отримуючи задоволення та іншого результату» [2, с.12].

Одразу після збройного нападу росії почали використовувати в мовленні лексеми на позначення росіян – рашисти, орки, свинособаки, русня, рюзкі, чмоні, ватники, ваньки, які активно функціонують поруч з уже давноіснуючими лексичними одиницями кацапи, москалі, московити; назви на позначення росії – Мордор, Ерефія, Рашка, Оркостан; зона бойових дій – дискотека, дзеркальна тиша, приход, есемеска; фізичного знищення, ліквідації – задвохсотити, могилити. «Орками» почали називати росіян за аналогією до літературних персонажів Джона Толкіна, які були потворами без емоцій і співчуття та намагалися знищити все живе. [3, с.9]. Окрім семантичних ексем, у сучасній українській мові з'явилися неологізми, які виникли в результаті технічного перекладу. Так, наприклад, лексема бавовна набула нового значення внаслідок перекладу за допомогою онлайн-перекладача омографа російського хлоп'як, яким росіяни в інформаційних повідомленнях заміняли слово вибух, – слова хлоп'як. Українське слово бавовна з іронічним значенням почали часто вживати в українських джерелах: «У Криму – масштабна «бавовна» по усій території півострова» (Стопкор, 22.11.2022). [3, с.9].

Окрема група мовних маркерів війни утворилася шляхом злиття декількох окремих лексичних одиниць через прибирання пробілу (голофразисом). «Аналоговнет» з'явився внаслідок заяв російських посадовців щодо унікальності їхніх передових військових технологій. Вони заявляли, що

їхнім розробкам, які в реальності виявилися малоефективними, «аналогов нет». Відтак цей мовний маркер війни вживається для позначення чогось вигаданого в рф, або неякісного і, як правило, в українському контенті вживається з іронією [3, с.10]. «Бандеромобіль» – це український броньований автомобіль, вигаданий і створений активістами під час війни на сході України. Таку жартівливу назву дав йому командир батальйону ОУН Микола Коханівський. Під час повномасштабного російського вторгнення слово набуло особливої популярності. Сприяла цьому також заява речника міноборони рф про те, що «націоналістичні батальйони застосовують так звані «бандер-автомобілі», які мають підвищену прохідність та оснащені великокаліберним стрілецьким озброєнням або мінометами» [3, с.12].

Перелік наведених вище мовних маркерів війни не є вичерпним. Ця категорія лексичних новотворів завжди динамічна та відкрита і з часом може розширитися новими маркерами. Зрозуміло, що частина мовних маркерів війни може не увійти до постійного лексичного складу мови і назавжди залишитись відображенням настроїв українців та життя періоду військового стану [3, с. 12].

Отже, маркери російсько-української війни закумулювали в собі весь спектр емоцій українського народу до агресора, його політичних поплічників у Європі та світі, а також ставлення українців до бездіяльності та пасивності більшості росіян [2, с.12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоконенко Л. А. Мовні маркери як характеристика конфліктності й анконфліктності особи. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного ун-ту. 2010. Вип. 5. С.12-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_5_4 (дата звернення 19.11.2023).
2. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2022, 2(32). С.9-13. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/article/view/103/87> (дата звернення 19.11.2023).
3. Гладченко А. М., Комарова О. С. Неологізація лексики у період російсько-української війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Філологія. Журналістика. 2023. Т.34(73), 1, ч.1. С.7-13. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/part_1/2.pdf (дата звернення 19.11.2023).